

АНОТАЦІЇ

Лілія Моргай

Педагогічна та науково-просвітницька діяльність Никифора Яковича Григорієва (1883–1953 рр.)

У статті висвітлено педагогічну та науково-просвітницьку діяльність Никифора Яковича Григорієва – видатного педагога, історика і громадського діяча України. Охарактеризовано внесок педагога в процес українізації освітнього процесу, під час свого перебування на посаді міністра освіти Української Народної Республіки в кабінеті голови Ради народних міністрів В. Голубовича. Проаналізовано внесок педагога у запровадження навчання українською мовою та викладання українознавчих предметів. Розкрито діяльність Н. Я. Григорієва в еміграції та висвітлені умови створення одного з провідних часописів у Празі «Нова Україна», розкрито діяльність Українського Громадського Комітету, проаналізовано діяльність Української Господарської Академії у Подєбрадах. Особливу увагу приділено Українському Високому Педагогічному Інституті ім. М. Драгоманова в Празі.

Ключові слова: Н. Я. Григорієв, педагогічна персоналія, українізація освіти, міністр освіти УНР, українська еміграція, часопис «Нова Україна», Український Громадський Комітет, Українська Господарська Академія, Український Високий Педагогічний Інститут ім. М. Драгоманова.

The article highlights the pedagogical and educational activities of Nykyfor Yakovych Grygoriyiv, an outstanding educator, historian and public figure in Ukraine. The contribution of the teacher to the process of Ukrainianization of the educational process, during his tenure as the Minister of Education of the Ukrainian People's Republic in the Cabinet of the Chairman of the Council of Ministers V. Golubovych, was described. The contribution of the teacher to the introduction of teaching in the Ukrainian language and the teaching of Ukrainian studies subjects is analyzed. The work of N. Ya. Grygoriyiv in the emigration is disclosed and the conditions for the creation of one of the leading periodicals in Prague «New Ukraine» are highlighted, the activities of the Ukrainian Public Committee are revealed, and the activities of the Ukrainian Business Academy in Podebrady are analyzed. Particular attention is paid to the Ukrainian M. Drahomanov High Pedagogical Institute in Prague.

The current state of development of the Ukrainian state is marked by the great interest of society in its past - history, science, culture. The aspirations of scholars have grown to the knowledge of education, pedagogical science, its history, thus accumulating historical and pedagogical knowledge; the names of Ukrainian educators, cultural figures, which laid the foundations of Ukrainian statehood as their activity, have been oblivious. In the current conditions of encroachment on the Ukrainian territory, Ukrainian statehood, distortion of approaches to the disclosure of the history of the nation, the ability to create and develop its own state, the study of the views and ideas of pedagogues-educators of the early 20th century, relevant to the national identification of the Ukrainian people, development and the identity of Ukrainians as a nation.

Of particular significance now is the possibility of returning to the scientific circle of forgotten, neglected names of native teachers whose creative heritage contains educational and didactic ideas that can complement the history of the theory and practice of education and training, national education and schooling.

The study and analysis of personalities as a separate subject of historical and pedagogical research is important, as a personal biography is often the basis of the scientific reconstruction of the era and reflects the general pedagogical experience of a certain period. Therefore, the today's appeal to the legacy of contemporaries of those stormy events, the most recent reading of their scientific work is particularly relevant.

The life of the teacher, his personal biography is often the basis of the scientific reconstruction of the era, highlights the general pedagogical experience of a period, that is, the spiritual biography is the materialization of the history of thought and spirit.

An outstanding figure among the fighters for Ukrainian independence is a political and public figure, a scientist, teacher Nykyfor Yakovlevych Grygoriyiv (1883–1953).

The purpose of the article is to highlight the pedagogical and educational activities of Nykyfor Yakovlevych Grygoriyiv.

Keywords: Nykyfor Yakovlevych Grygoriyiv, pedagogical personality, Ukrainianization of education, Minister of Education of the UPR, Ukrainian emigration, journal «New Ukraine», Ukrainian Civic Committee, Ukrainian Business Academy, Ukrainian M. Drahomanov High Pedagogical Institute.

Ольга Матрос

Соціально-виховні погляди Івана Васильовича Лучицького

У статті проаналізовано основні етапи життєвого та творчого шляху вченого з виокремленням його провідних чинників формування світоглядних переконань. Схарактеризовано зміст і спрямованість соціально-виховних поглядів І. Лучицького, які полягали в удосконаленні освітньої справи через обґрунтування і поширення ідеї виняткового значення освіти для розвитку суспільства; необхідності розвитку народної освіти з

національним спрямуванням. З'ясовано, що соціально-виховні та педагогічні погляди І. Лучицького виключно полягали у створенні ефективної системи освіти з використанням методик провідних європейських університетів, розробки та обґрунтування виховних засад ефективного навчально-виховного процесу.

Ключові слова: І. Лучицький, Київський університет Св. Володимира, навчання, виховання, соціально-виховні погляди, освіта, громадський діяч.

The article analyzes the main stages of the life and creative path of the scientist, with the distinction of his leading factors in the formation of ideological beliefs. It was the study at the university and the acquaintance with the forbidden and semi-prohibited literature that formed I. Luchytsky's philosophical scientific worldview and the negative attitude towards any intolerance, the socio-educational views of change for the better.

The content and orientation of Ivan Luchytsky's social and educational views are characterized. They consisted of improving the educational work through the substantiation and dissemination of the idea of the exceptional importance of education for the development of society; the need for the development of national education with national orientation. It was found out that I. Luchytsky's socio-educational and pedagogical views consisted solely in the creation of an effective system of education using the methodology of the leading European universities, the development and substantiation of the educational foundations of an effective educational process.

Pedagogical activity of the scientist is closely associated with charitable activities, as he was a member of many societies. It is found out that I. Luchytsky has been elected as a member of the society. The scholar constantly paid membership fees and actively participated in reading public lectures in the «Society for the Help of Poor Literatures and Scientists» in St. Petersburg, which began to exist at the expense of the annual donations from the Emperor, the Imperial Court, the Ministry of Education, as well as donations and revenues from the Society's public lectures, literary readings, performances and concerts organized by the committee. It enabled the Society to assist those writers and scholars who needed it in the form of dowries one-time pensions, one-time benefits, and child-raising assistance. It is proved that Ivan is one of the founders of the Literacy Society in Kyiv, and has always shown tireless energy, initiative and enthusiasm for the best organization of teaching literacy, planning lectures and theatrical performances at affordable prices. He is the editor of the newspaper «Kiev Responses» and constantly writes articles on actual life issues, which have become the main component in the formation of socio-educational views of the scientist.

Keywords: I. Luchytskyi, St. Volodymyr's University of Kyiv, education, social and educational views, pedagogy, public figure.

Наталія Коляда

Педагогічна історіографія та джерелознавство як важливі складові історико-педагогічного дослідження

У статті здійснено аналіз важливих взаємодоповнювальних складових історико-педагогічного дослідження – педагогічного джерелознавства та педагогічної історіографії, що дозволяють установити справжність, об'єктивність відомостей в цій галузі, розширити уявлення про закономірності наукового пізнання, систематизувати знання про історико-педагогічний процес. Однак на сьогодні залишаються відкритими питання щодо співвідношення цих складових, спільного і відмінного в їх предметному полі, завданнях, базових критеріїв групування історико-педагогічних джерел з метою класифікації тощо.

Автором виокремлено перспективи подальших досліджень – обґрунтування сучасної методології історико-педагогічної науки, підготовка наукових досліджень з проблем педагогічної історіографії та джерелознавства, розробка методичного забезпечення підготовки здобувачів освітньо-наукового рівня тощо.

Ключові слова: педагогічна історіографія, джерелознавство, історія педагогіки, історія педагогічної думки, історія освіти, історико-педагогічне дослідження.

The article analyzes important additional components of historical and pedagogical research – pedagogical source studies and pedagogical historiography, which allow to establish the authenticity, objectivity of information in this field, to expand the idea of the regularities of scientific knowledge, to systematize knowledge about the historical and pedagogical process. However, questions remain today regarding the relation between these components, common and different in their subject field, tasks, basic criteria for grouping historical and pedagogical sources for the purpose of classification, etc.

At the present stage of the development of the history of pedagogical science, when its subject field expands, the relevance of contemplating additional and developing new approaches to research on the history of domestic and foreign education, assisting scientists in the implementation of research tasks for obtaining new historical and pedagogical knowledge, popularization of the history of education, pedagogy as an important component of professional training of educators, improving their qualifications.

Today we can follow the integration of the history of pedagogy with other sciences (history, philosophy), retelling the categorical apparatus of science, new terms and concepts with integrated content; there are new methodological and theoretical approaches to the coverage of scientific problems, it is quite reasonable to seek scientists to analyze, comprehend and evaluate the achievements of past pedagogical experience.

It is mentioned that the history of pedagogy is closely linked with two branches of knowledge – pedagogy and history (this order is determined by the significance of the boundary priorities, given that the history of pedagogy is an integral part of pedagogy).

The author outlines the prospects for further research – substantiation of the modern methodology of historical and pedagogical science, preparation of scientific researches on problems of pedagogical historiography and source studies, development of methodical provision of training of applicants for educational and scientific level, etc.

Keywords: *pedagogical historiography, source studies, history of pedagogy, history of pedagogical thought, history of education, historical and pedagogical research.*

Оксана Кравченко

Освітньо-просвітницька діяльність пролеткульту в Україні (1917–1932 рр.)

З'ясовано передумови виникнення пролетарських культурно-просвітницьких організацій (суспільно-політичні, соціально-економічні, освітньо-культурні), охарактеризовано зародження та розвиток Пролеткульту як організації всесоюзного рівня, розкрито особливості утворення і діяльності Всеукраїнського Пролеткульту. Охарактеризовано організаційну структуру та визначено принципи, проаналізовано форми реалізації основних напрямів освітньо-просвітницької діяльності (освітньо-виховний та культуротворчий) Пролеткульту як громадської організації у досліджуваній період. Здійснено історико-педагогічні рефлексії щодо освітньо-просвітницької діяльності Пролеткульту в Україні.

Ключові слова: *Пролеткульт України, культуротворча діяльність, освітньо-просвітницька діяльність, пролетарська культура, клуб, студії.*

The article deals with the essence and content of the educational and cultural activities of Proletkult in Ukraine during social and historical changes in 1917–1932. It is discovered that the most massive forms of educational and enlightenment activity of the Proletkult are the following: the working club – the center of educational and amateur activities for workers; workshops – general educational and special activities for workers' involvement in various types of art (theatrical, musical, literary, visual). The main form of the Proletkult cultural and creative activities is the work in clubs. It is also considered as an important part of the Proletkult activities.

The forms of realizing the main directions of Ukrainian Proletkult's educational activity have been analyzed: educational – verbal (lecture, conversation, discussion (forms: question and answer evenings, club mail, lottery, forfeits), rally, meeting, consultation, work on the book, instruction); practical (political games (roulette, lottery, shooting range, market, forfeit, auction sale, riddles, lotto), look at news reports abroad, question and answer evenings, memories about workers' lives and livelihoods before and after the revolution, agitation courts, historical courts, «trial over club», reading rooms, book events, correspondence, «live cinema», «live magazine», cinema evenings, trips to plants and factories, meetings, games, homework); visual (demonstration, book exhibitions, board of competitions and a showcase of reviews, wallpapers, abstract messages, formation of documents' samples, exhibitions of creative works of club members, excursions to factories); cultural – studio work: literary, theatrical, musical, fine arts.

Keywords: *Proletkult of Ukraine, cultural activities, educational and enlightenment activities, proletarian culture, club, workshops.*

Віта Безлюдна

Проблема професійного становлення майбутніх учителів іноземних мов у вишах України в умовах освітніх реформ (50-ті рр. ХХ століття)

У статті висвітлено питання професійного становлення майбутніх учителів іноземних мов у 50-ті рр. ХХ століття. На основі ґрунтовного аналізу історико-педагогічної літератури, постанов уряду розглянуто реформаторські процеси в системі вищої освіти, що вносили зміни в розвиток іншомовної освіти і впливали на розробку нових підходів до підготовки майбутніх учителів іноземних мов у вишах УРСР. З'ясовано, що проведені в означений період реформи сприяли посиленню співпраці: вишів і школи; введенню нових навчальних планів та програм; упровадженню більш широкої виробничої й педагогічної практики; зміні спрямованості науково-дослідних робіт; розширенню мережі педагогічних інститутів, що здійснювали підготовку майбутніх учителів іноземних мов; підвищенню вимог до знання іноземної мови професорсько-викладацького складу тощо.

Ключові слова: *вища освіта, іншомовна освіта, професійне становлення, підготовка майбутніх учителів, іноземна мова, вивчення іноземних мов.*

The article deals with the issues of professional formation of future foreign language teacher's training in 50-ies of 20th century. On the basis of the analysis of historical and pedagogical literature, government resolutions, the reform processes in the higher education system have been reviewed, which made changes in the formation of foreign language education and influenced the development of a new idea of future foreign language teacher's training in the universities of the Ukrainian SSR. The author of the article stresses that deepening and expanding the base of foreign language education through the opening of specialized schools that teach a number of subjects in a foreign language in the

characterized period raised the question of training skilled personnel, as well as the involvement of Soviet people in foreign language culture and education. Besides the curiosity of population to the study of foreign languages in these years forced the state authorities to pay attention to the necessity of various foreign languages dictionaries releasing. Numerous inquiries come from leading publishers from foreign language learners who have read foreign literature in the original, as well as translators and scholars.

It is found out that the reforms carried out during this period contributed to: strengthening cooperation between universities and schools; the introduction of new curricula and programs; the introduction of a wider production and teaching practice; change the focus of scientific research; expansion of the network of pedagogical institutes that train the future teachers of foreign languages; increase the requirements for the knowledge of a foreign language teacher staff, etc.

Keywords: higher education, foreign language education, professional formation, future foreign language teacher's training, foreign language, study of foreign languages.

Даріуш Скальські

Популяризація Тернерівської гімнастики в Німеччині: масове захоплення фізичною культурою чи політична необхідність?

Статтю присвячено аналізу основ німецької масової гімнастичної системи, започаткованої Ф. Яном, етапів її поширення та пошуку взаємозв'язку з суспільно-історичними подіями в Німеччині в XIX – на поч. XX ст. Систематизовано нововведення в заняття гімнастикою, запропоновані Ф. Яном: розроблення системи становлення німецької масової гімнастики як засобу об'єднання нації; введення спеціального одягу для занять гімнастикою; залучення молоді як інструкторів; необхідність дотримання правил техніки безпеки під час занять фізичною культурою; усвідомлення формування духу нації засобами занять фізичною культурою і спортом. Зроблено висновок про підсилення уваги до занять тернерівською гімнастикою з боку представників державної влади на передвоєнних етапах, а саме на початку XIX ст. під час війни з Наполеоном і на початку XX ст. під час першої світової війни. На той час засоби спорту, гімнастики, атлетики й ігор служили військовій підготовці молодих німців, фізично, морально і ментально готуючи їх до служби імператору.

Ключові слова: Ф. Ян, тернерівська гімнастика, тернер, Німеччина, масова гімнастика.

The article is devoted to the analysis of the fundamentals of the German massive gymnastics system, initiated by F. Jan, the stages of its dissemination and the search for a relationship with socio-historical events in Germany in the 19th – early 20th century. The main stages of the F. Jan's life have been presented in order to trace the influence on the formation of his pedagogical views. It is noted that for the name of the German mass gymnastics the author of the system introduced the term «Turner» in protest against all foreign influences, as in German, gymnastics is denoted by the word «turnen», and its derivatives are «Turner» – gymnast (athlet), «Turnkunst» – the art of gymnastics, «Turnplatz» – gymnastic playground. The main works by F. Jan are analyzed: «Turnfahrt» (Gymnastic Tour) and «Die Deutsche Turnkunst» (German Gymnastics). The innovations in gymnastics offered by F. Jan are systematized: the development of the formation of the German mass gymnastics as a means of uniting the nation; the introduction of special clothing for gymnastics; involvement of young people as instructors; the need to observe the rules of safety during physical education; awareness of the formation of the spirit of the nation by means of physical culture and sports. It was concluded that the authorities paid a particular attention paid to Turner gymnastics in the war time, namely, in early 19th century, during the war with Napoleon and in early 20th century during the First World War. At that time, sports, gymnastics and games served military training of young Germans, physically, mentally and mentally preparing them for service to the emperor. It is indicated that mass gymnastics influenced the reforms of German school physical education in early 20th century. Although, it was noted that in the process of reforming educational aspirations were muffled by political ones, which was promoted by influential leaders in the field of physical culture and sports, which gave political ambitions the opportunity to manage the school and extracurricular physical education of that time.

Key words: F. Jan, turner gymnastics, turner, Germany, mass gymnastics.

Світлана Матвієнко

Музичне навчання в закладах початкової освіти Чернігівської губернії (60–90 роки XIX століття)

У статті розкрито стан музичного навчання в навчальних закладах початкової ланки Чернігівської губернії у 60–90 роках XIX ст., який визначився впливом державних реформ у галузі освіти, а також завдяки збереженню традицій навчання дітей і молоді церковного співу, набутих Чернігівщиною впродовж попередніх десятиліть. Доведено, що саме у даний період значно зросла роль громадської думки щодо важливості залучення учнівської молоді до хорового співу. Визначено вплив діяльності земських установ Чернігівщини на розвиток даного процесу в регіоні.

Ключові слова: музичне навчання, церковний спів, заклади початкової освіти, традиції навчання співу, громадська думка, земства, Чернігівська губернія.

The article analyzes the musical education of primary school pupils of Chernihiv province in the 60–90s years of the 19th century. This period in the history of education is characterized by an increase in the attention of the state to the problems of schooling, in particular – the expansion of primary education institutions – and the increase of the role of the subject «Church Singing», although its teaching in schools of this type. It is determined that in the years 1860–1890 in Chernihiv province the highest level of providing primary schools is achieved. They are supplied by the methodological literature, musical instruments, different means of teaching the subject «Church Singing». It is emphasized that the rise of public-cultural life in the province influenced greatly the development of musical education of students.

It is ascertained that a great contribution to the development of school has been done by zemstvos of the region, which contributed to the opening of zemstvo primary schools, providing the staff of singing teachers. According to archival sources, it is determined that the village community of Chernihiv province also paid great attention to the involvement of children and young people in the participation of the church choir, to the professionalism of teaching staff on the subject «Church Singing», contributed to solving school problems, moral and religious education of children, and the creation of school church choirs.

It is noted that the positive influence on musical education in Chernihiv province during this period is determined by the ascetic and educational activities of teachers of singing and those who trained students on church singing on their own initiative. It is emphasized that during the 1860–1890s in the Chernihiv province, the search for means of promoting the teaching of church singing and the creation of choruses in churches for the participation of students and adults have been actively pursued.

Keywords: *musical education, church singing, institutions of primary education, traditions of singing, public opinion, zemstvos, Chernihiv province.*

Тетяна Кочубей

Іоанікій Галятовський – автор першого підручника з гомілетики в Україні

У статті зроблено акцент на значенні і ролі для історико-педагогічної думки України другої половини XVII ст. постаті Іоанікія Галятовського – автора першого підручника з гомілетики «Наука, або способ зложення казаня», за яким навчалися не тільки в Україні, але й Білорусі та Росії. Він є додатком до його відомої збірки «Ключ розуміння» (1659 р.) в якій викладені теоретичні засади проповіді. Мета підручника полягала в тому, щоб священники за зразком на неділі та свята могли скласти і повідати казання. Подано фотокопії сторінок «Науки, або способу зложення казаня» та текст адаптований до читання.

Ключові слова: *Іоанікій Галятовський, друга половина XVII ст., перший підручника з гомілетики в Україні, збірка «Ключ розуміння», «Наука коротка, або способ зложення казаня».*

The article focuses on the meaning and role of the personality of Ioanykiy Galiatovskyi for the historic and pedagogical activity of Ukraine in the second half of the 17th century. He was the author of the first textbook on homiletics «Science, or the Way of Making a Sermon», which was used as a textbook not only in Ukraine, but also in Belarus and Russia. It is an appendix to his well-known collection «Key of Understanding» (1659), in which the theoretical foundations of the sermon are presented. The purpose of the textbook was to allow priests to write sermons on Sundays and holidays using samples.

The samples of such sermon proposed by I. Galiatovskyi did not cover all kinds of preaching practices, therefore in 1660 he issued an addition to the «Key» – «Sermons, added to the book «The key of Understanding» containing the treatise «Science is Short, or the Way of Making Sermons». This treatise was an addition to the first «Science», which provides methodological advice on the compilation of such sermons. New requirements for sermon were not put forward by Ioanykiy Galiatovskyi by chance. After all, the purpose of the sermon was the affirmation of faith and the moral upbringing of parishioners. It is emphasized that the first edition of the collection was interested in the clergy of Russia. This is evidenced by the fact that during the October 1670 trip to Moscow (there is a mention in the «Treasury of Need», 17 centuries), I. Galiatovskyi made two sermons in Russian, which were the excerpts from the «Key» statements. According to V. Eingorn, these sermons aroused a great interest and approval in Moscow, and it was ordered an elevated notebook with texts of speeches to luxuriously adjust and spread across Moscow. The best Ukrainian tradition of preaching was transferred to Russia.

It was facilitated first by E. Slavynetskiy, then I. Galiatovskyi, and then continued by D. Rostovskiy, S. Yavorskiy, F. Prokopovych.

A photocopy of the pages «Science, or the Way of Making Sermons» is presented and the text is adapted for reading.

Keywords: *Ioanykiy Galiatovskyi, second half of the 17th century, the first textbook on homiletics in Ukraine, collection «The Key of Understanding», «Science is Short, or the Way of Making Sermons».*